

Breve fra Just Knudsen Justesen

En ung Veerst--mands breve fra en dramatisk rejse til Amerika i 1889

Af Magne Juhl

Fra fhv. brugsuddeler i Vester Nebel, Anders Justesen har jeg fået en afskrift af breve, som hans fader sendte hjem til sine forældre i Veerst, da han udvandrede til Amerika i foråret 1889.

Brevene fortjener at blive tilgængelige for andre historisk interesserede, hvorfor de gives her. De fortæller om forholdene under først en normal del af en skibsrejse for udvandrere og senere om et skibsforslis, der endte lykkeligt, så den videre færd næsten kan sammenlignes med en moderne turistrejse til Azorerne.

En del personer er nævnt ved navn i brevene. Det ses bl.a., at Just straks ved ankomsten til København opsøgte sine fætre fra Plougstrup, og han har også kendt Hans Hagen, der er omtalt i årbogen i 1999 sammen med Justs to fætre Hans Jessen Hansen og Mads Henrik Nielsen. Yderligere slægtshistoriske oplysninger kan rekvireres fra artiklens forfatter.

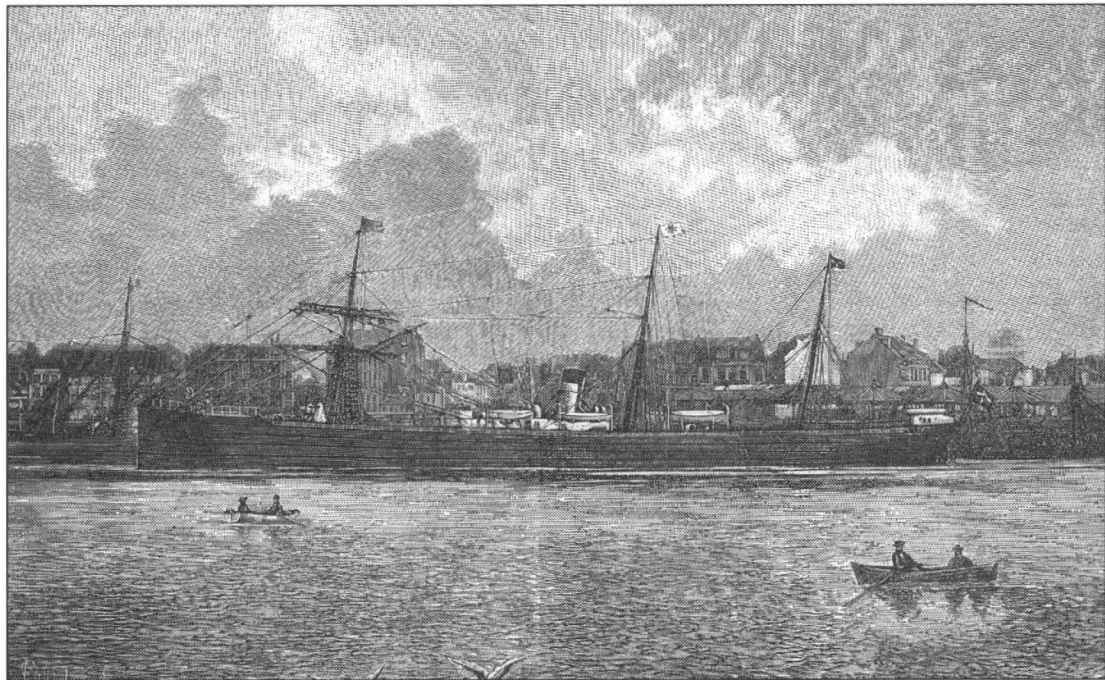
Efter brevtæksten skal oplysninger om skibsforsliset og forholdene på Azorerne kort omtales. Afslutningsvis nævnes, hvad der siden skete med Just.

I udvandrerkonvoktet, der kan søges på Internettet, ses det at Just Knud Justesen, snedker, 23 år gammel, rejste til New York den 20. marts 1889. Samme sted ses, at halvbroderen Martin P. Søndergaard, forvalter, 25 år gammel, rejste til New York 20. marts 1888, altså nøjagtig et år før og det var aftalt, at brødrene skulle mødes i Amerika.

Om bord i damperen Danmark d. 21. marts 1889.

Kære forældre

Vi kom til København mandag aften og fik logi på St. Peters gæstehjem. Da vi var kommet op og havde fået noget at spise, gik vi hen til Martin Dahl og derfra ud på banegården efter vore kufferter, som vi fik ud til Larsens Plads og afleveret til selskabet samt modtog garantimærket. Derefter gik vi hen på kontoret og fik vore billetter ombyttede og betalte, samt vore penge ombyttede i amerikanske. Det tog lang tid på kontoret, så klokken blev 11, før vi var færdige der. Så gik vi lidt omkring derude på Strandvejen og ved Kastellet til kl. 12. Da bliver vagten afløst på Amalienborg, og det er jo nok værd at høre og se for hvem, som ikke har set sådan noget før, når de 30 musikere spiller op, og garden modtager fanen. Da det var færdig, gik vi ud på Christianshavn, hvor jeg så ind på min gamle kaserne, og derfra om på soldaterhjemmet, hvor vi spiste til middag. Så talte vi igen med Martin Dahl, da vejen faldt der forbi. Han var for resten grumme ked af, at han ikke kunne komme med til Amerika. Jeg skulle hilse Eder både fra Mads og Hans Jessen. Hans Hagen er i Plougstrup. Han er færdig med sin eksamen. Johannes Herskind var flyttet, og vi blev trætte af den megen vandren omkring, så vi nåede ikke ud til fru Huus. Nu gik vi ud på gæstehjemmet og fik logi igen.

Tingvallaselskabets nyhvervelse, dampskibet Danmark. Tegning i Illustreret Tidende 21. oktober 1888.

Onsdag morgen var vi igen på soldaterhjemmet, men der var ingen brev. Kl. 9 skulle vi være ude ved dampskibet, så der var ikke megen tid at spille, men vi fik rigtignok lov at vente derude. Vi skulle jo først synes af lægen, før vi måtte gå om bord. Han kom først kl. 10. Så tog det til klokken var over 12. Da det var færdigt, gik Hans og jeg hen i en beværtning og fik noget middagsmad. Martin Dahl og Mads Hendrik var med derinde. Derefter gik vi om bord. Klokken 3 afgik skibet, og der var en hilsen og råben hurra, så det var storartet. Det sagdes, der gik 500 mennesker om bord, og der stod vist flere på pladsen og hilste.

Vi kom med skibet Danmark i stedet for Island, som vi var indskrevet til. Det er også et mægtigt skib. Jeg har skridtet den af et par

gange til at være ca. 150 alen lang og 20 alen bred, så når man ser sådan en kolos, så synes jeg rigtignok ikke, man kan nære nogen frygt ved at gå om bord og vove rejsen. Havnen var omtrent isfri, da vi rejste, men ude i sundet kom der store masser af drivis. Det regnede lidt, så man kunne ikke se ret vidt, men tre gange løb damperen fast i isen, før det blev aften. Så blev det tåget, så de gik kun med halv kraft og ringede med skibsklokken hele tiden. Henad kl. 8-9 lå de helt stille og lettede ikke før kl. 12. Isen i sundet var mange steder over et kvarter vel op til 8-9 tommer tyk, og så kunne der være flader så store omkring, som øjet kunne række, så der skal også kraft til at gå igennem sådan noget.

Kosten, vi har fået hidtil, har været både ri-

gelig og upåklagelig. Lidt efter vi kom om bord, fik vi kaffe med sukker i, uden fløde naturligtvis. Kaffen smagte godt, nogle syntes, den var for sød, andre ikke sød nok, men det er jo umuligt at gøre alle tilpas. Hvedebrød, så meget vi ville have, samt et stykke smør, passende til en 4 á 5 stykker fik vi til kaffen. Om aftenen fik vi te med sukker, rugbrød efter behag samt to stykker hvedebrød og et passende stykke smør. Ligeledes fik vi til kaffen i morges. Til middag fik vi fersk hvidkålssuppe samt et lille stykke kød med kartofler og brød efter behag. Jeg glemte før, at vi til morgen også fik en udmærket halv spegesild. Det blæser lidt i dag, så skibet gynger en smule, men der er alligevel mange, som bliver søsyge. Det har været lidt dårligt med H. Askjær, Peder Rosengren og Søren Vigs søn Søren, men nu tror jeg ikke, de fejler mere. Slagterens søster har jeg ikke set noget til, men derfor kan det jo godt være, hun er med her, for der er en masse piger. Det går for resten helt lystigt til her om bord. Her er en violinspiller, en fløjtespiller, og harmonikaer er der mange af. Nogle danser, nogle synger, andre spiller kort, så det går helt lystigt til. Vi har hele dagen kunnet se den svenske kyst, som overalt er helt hvid af sne. Kl. 6 eftermiddag fik vi den norske kyst i sigte.

Opad Kristiania Fjord 22. marts om morgenen
Klokken godt fem stod jeg op. Da sejlede vi op ad fjorden og så for første gang de norske fjælde på nært hold. Det ser så alvorligt og dog stolt ud, som de tárner sig op over fjorden med en enkelt lille hytte hist og her skjult bag klippestykkerne, og så står de små nåletræer spredt rundt omkring (store har jeg ingen set af endnu) op ad fjældets sider, hvor der er plads for dem, og alt det hele er overdryset med et fint lag sne. Vejret er udmærket. Det lagde sig og lidt i går hen ad eftermiddagen. Jeg har klaret

mig godt hidtil og håber også at vedblive dermed.

Nu 20 minutter over syv, og de er ved at kaste anker på Kristiania Fjord. Det blev jo længere jo skønnere, des bedre vi kom op ad fjorden. Vi sejlede forbi mange pæne små landsbyer, og Kristiania ser smuk ud omgivet af de høje fjældtinder. Det er i det hele en tur, som man kan være glad ved og som ikke let går ad glemme. Jeg håber, vi kommer i land, og nu vil jeg slutte for denne gang. Jeg håber da, I kan læse brevet. Noget har jeg skrevet her i køjen, andet på dækket og i reglen er det knapt både med lys og plads. Nu hører I ikke fra mig, før vi kommer til New York, og vil Gud, og alt går vel, så kan det jo ikke vare længe. Sluttelig være I alle hilset på kærligste fra Eders hengivne søn og broder.

Just

Hils alle, som gerne vil høre fra mig.

Om bord i Danmark d. 25. marts 1889.

Kære forældre

Da jeg havde det sidste brev i stand i Kristiania, gik Hans og jeg i land. Vi gik en lille omgang gennem byen og derfra en tur op på fjældene. Vi gik op ad et fjæld, som hed Åkersfjæld. Den var så stejl, at vi mange steder måtte holde os til træerne for ikke at glide ned, og så høj var den, at det tog en halv time at gå derop. Men det var også et prægtigt syn, da vi nåede op til toppen og kunne se ud over byen. Kun skade, der lå en del røg over den sydlige del af den. Vi talte seks kirker, og de havde omtrent samme bygningsform, alle med høje tárne og slanke spir. Og så i baggrunden de høje fjældtinder på alle sider. Jernbanetogene, som gik ud fra byen, havde alle et lokomotiv både for og bagefter. Når de så nåede op over fjældene, gik det bagerste tilbage til byen igen. Fra Åkersfjæld gik vi lidt høje-

re op i øst, så vi havde udsigt over Smålandenes Amt.

Derfra gik vi ned forbi en bondegård og med en fjældvej, som snoede sig omkring Ekersfjæld, nåede vi byen igen. Et sted så vi en stor lodret fjældvæg, som var meget højere end de huse, der lå i læ ved den. Det var noget andet end Tirslund Sten. Om eftermiddagen gik jeg en tur rundt i byen. Der er mange smukke bygninger, som godt kan måle sig med de københavnske. Inde i byen er det kamp- og teglstensmur, derimod er der træbygninger i udkanterne. Vi havde fået ordre til at være om bord kl. 5-6, men da var de ikke så nær færdig med ladningen, og det tog endog hele natten og næste dags formiddag, så vi gik først fra Kristiania klokken 12 middag d. 23. marts og havde udmærket vejr ned ad fjorden om eftermiddagen.

Søndag d. 24. blæste det noget. Der var en masse søsyge, og det var vel største parten, som var dårlig tilpas, og jeg var også lidt svimmel i morgenstunden, så jeg blev i køjen det meste af formiddagen. Det gik meget småt med sejladsen på grund af den stærke tåge. De går ikke engang for halv kraft. Det lagde vinden noget henad aften og gav sig til at regne lidt.

Mandag d. 25. Vejret er omtrent som i går med tåge, regn og blæst. De har ligget stille det meste af dagen på grund af tågen, da de ikke tør vove at gå ind til Kristianssand, så længe de ikke kan se, men nu er klokken tre, og det har klaret godt op, så vi kan begynde at se solen, men det rejser også vinden lidt mere, men det gør heller ikke så meget, i dag tror jeg ingen, der er, som er rigtig syge. Det gør jo så meget, når man bliver vant dertil. Jeg er da rigtig godt tilpas. Nu har tågen jo også forsinket os det meste af to dage. Først i Kattegattet og nu bagefter her omkring ved Norges kyster, idet der en dag var tale om, at vi kunne have nået Kri-

stianssand forrige nat. Nu kan vi se land, så vi når vist Kristianssand mellem klokken fire og fem, da det nu går for fuld kraft. Kosten er både rigelig og god. I morges fik vi endda først en portion byggrynsvandgrød, som var rigtig god og så bagefter det sædvanlige.

I går morges fik en god stump spegepølse i stedet for sild. Vi kan også godt få så meget flæsk eller kød om middagen, så vi kan levne et stort stykke til aftensmad. Nu kan I ikke vente at høre fra mig, før vi når New York, og det var kun fordi, vi blev så meget forsinket her, at jeg skrev herfra. Nu til slutning en kærlig hilsen til Eder alle, og bedes I hilse alle gode venner fra Eders hengivne søn og broder

Just

Efterskrift: Nu er vi i Kristianssand, vejret er udmærket. Det var blot, mens det lettede tågen, det blæste noget. Klokken er godt fem, og nu farvel og lev vel. Just.

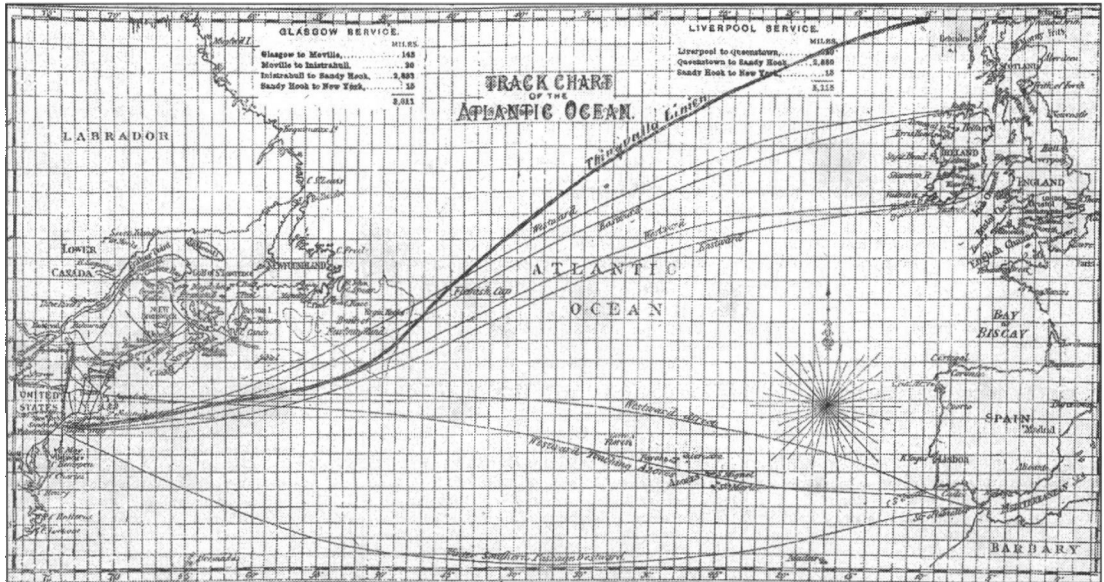
St. Miguel, d. 11. april 1889

(Tilføjet foroven): Jeg er mest bange for, at Tingvallaskibet Seland skal komme til New York, før der kommer meddelelse om, hvordan det er gået os. Her er ikke telegraf fra øen.

Kære forældre

Da vi nu har fået fast grund under fødderne igen, så vil jeg give en lille beretning om, hvordan rejsen er gået for os, lige fra Kristianssand i Norge og hertil.

Tirsdag den 26. marts. Vi afgik fra Kristianssand klokken fem morgen. Vejret var klart med lidt blæst. Vinden rejste sig hen på eftermiddagen, så skibet vuggede sig med for- og agterstavnens ræling helt ned til vandet. Bølgerne skyllede tit ind over forstavnene, og det kneb tit at holde sig på benene. Men man ville jo også gerne være på dækket for at se det mægtige hav i oprør. Jeg var lidt dårlig tilpas en tid, men

Kort over Tingvalla-skibenes og Anchor-skibenes ruter over Atlanterhavet. Illustreret Tidende 21. oktober 1888.

kom til at kaste lidt op, og så var det forbi. Der var nogle nordmænd, som holdt gudstjeneste noget før sengetid.

Onsdag den 27. marts. Det har været et strengt vejr i nat. Det kunne formelig lette os i køjen, sådan gyngede det. Det er da knap så hårdt i dag. Jeg var bange for søsygen, hvorfor jeg blev i køjen det meste af dagen, da man så ingenting mærker. Mellem klokken fem og ti aften passerede vi Shetlandsøerne.

Torsdag den 28. Det blæser ikke så meget som i går. Klokken ti formiddag måtte vi op på dækket alle passagererne for at aflevere vore billetter. Det var lidt tåget ved aftenstid. I dag har jeg været temmelig godt tilpas igen, jeg er noget forkølet, men søsygen er der ikke spor af.

Fredag den 29. I dag blæser det kun grumme lidt, men er lidt tåget somme tider. Klart vejr om eftermiddagen. Vi sang nogle sange, både kristelige og fædrelandske i mørkningen ude i

bagstavnen. Skibet lå stille en lille tid, begrundet på brud på maskinen sagdes der.

Lørdag den 30. I dag har vi stærk blæst. Skibet gynger, så det næsten ikke er til at stå fast på dækket, og den ene sø slår ind over skibet efter den anden, så man må passe på, om man ikke vil have trøjen blødt, når man er på dækket. Vi lå stille en tur ved middagstid begrundet på kludreri ved maskineriet igen. Imens satte de tre sejl til. Der var også sejl oppe den første dag i Nordsøen.

Søndag den 31. Det har blæst dygtigt i nat, men er mere stille i dag. Der siges, vi har ligget stille en tur i nat. De har sejl oppe i dag igen. Nu mærker man næsten ikke mere til søsygen. Det kan ske, der er en enkelt, som kaster lidt op. Jeg fejler ingenting nu mere. Solen har skinnet det meste af dagen, så det har gået meget gemytligt i dag.

Mandag den 1. april. Temmelig godt vejr og

sejl oppe i dag igen. Der var ved at blive spektakel, da de norske holdt deres aftenandagt. Det tog så lang tid. Så var der nogle håndværksvende og i det hele sådanne, som vil gælde for lidt mere end almindelige bønderfolk, som begyndte at synge viser, og musikeren begyndte at blæse på fløjte, og begge dele ville de norske forbyde i henhold til reglementet, hvorefter der ingen forstyrrende handling må foregå, når der er gudstjeneste om bord. Jeg kan ikke rigtig forstå det med disse nordmænd, men det må vist være noget lignende som de danske missionsfolk. De holder andagt både om formiddagen og om aftenen. De ser ud til simple arbejdsfolk allesammen, og er det vist også. Når de holder andagt, så går det skiftevis med sang, oplæsning, taler og bønner både af den ene og den anden. Jeg kan ikke forstå ret meget af, hvad de siger ved dette, men forstyrre det kan jeg rigtignok ikke være med til, og kan man ikke tale at høre på dem, så har man da lov til at gå af vejen.

Tirsdag den 2. Vejret er omtrent som i går nu i morgenstunden. Det rejste vinden meget op ad dagen, så vi havde stærk søgang om eftermiddagen. Søerne slog dygtigt ind over forstavnene. Det er et storartet syn at se Atlanterhavet i sin væld bryde de mægtige bølger mod skibets stavn, og det mægtige skib hæver sig støt og stolt for på ny at dukke sig snart med den ene, snart med den anden ende, så det går som en vugge i stor stil. Det kneb mange gange med at holde balancen. Der var mange, som faldt om, når de gik, og stå stille, når man ikke havde fat i noget med hænderne, kunne man ikke. Jeg stod en tid henne i bagstavnene. Somme tider dukkede den sig helt ned til vandfladen. Derefter hævede den sig op, så skruen gik over vandfladen. Så sprøjtede den en høj støvsky op i vejret, hvori solstrålerne brød sig i regnbuens farver. Nu kunne jeg først ret forstå, at Danmark

er et bølgeformigt lavland, thi bølgerne var tit lige så høje som små bakker, og det var jo endda ikke rigtig storm, vi havde. Henad aften havde vi en større damper i sigte med to skorstene, som løb om ved os.

Onsdag den 3. I nat har det ikke blæst så galt, og det er temmelig godt vejr i dag. Folk ligger rigtig og soler sig på dækket i formiddag. Lidt før middag krydsede vi en damper, som kom fra Amerika, der var somme, som sagde, det var Hekla, men jeg ved det ikke fra pålidelig kilde. Vi sang nogle sange ved samme tid. Om eftermiddagen blev der danset lidt igen. Det var nyt nu, og man havde godt af at få benene rørt rigtig godt igen. Om aftenen blev der sunget en hel del omkring på forskellige steder på dækket, både viser og sange.

Torsdag den 4. Det blæser dygtigt i dag. En Mønbo har mistet sin pengepung i nat, som vistnok er stjålet. Den indeholdt kun et par kroner og messingskiltet, som han havde for rejsegodset. Omkring ved kl. 4 eftermiddag sprang akselen til skruen, som driver skibet. Det gav et stærkt ryst, som mærkedes over hele skibet. Søfolkene troede, det var skruen, som tabtes, men det skulle desværre vise sig senere, det var værre som så. Skibet drev nu omtrent, som det selv ville, og de fik travlt med at sætte alle sejl til for dog at få en lille smule styr på det. Der udsprede sig nu det ene rygter efter det andet, og der var almindelig uro over folk, med hvordan det nu ville gå. Men alle skibsfolkene sagde, der var ingen fare på færde, hvilket der alligevel kun var få, som ville tro.

Fredag den 5. De har arbejdet hele natten på at få skruen fjernet, siges der, og vandet gik ind til dem, så der var mange, som var våde op til brystet. 1. maskinmester er blevet slået ihjel i nat. Der siges af et stykke jern, som er faldet ned på ham under arbejdet ved skruen. Der ymtes om, at han har gjort det med vilje, fordi

det skulle være hans skyld med maskineriet. Stemningen er nedtrykt overalt. Mange har allerede fået redningsbælter udleverede. Jeg kan dog ikke tro, faren er så stor endnu, men er dog beredt på det værste. Men da vi sad og spiste til middag, fik kaptajnen en damper i sigte, hvilket han straks råbte ud fra kommandobroen. Sikken forandring der skete med folk i dette øjeblik. Alle blev fornøjede og glade og ville op at se den uventede redningsmand. Straks sattes der nødssignal op på Danmark, som besvaredes fra det andet skib, og enden blev, at det tog os på slæb. Skibet hedder Missouri, og er en engelsk kreaturdamper. Klokken blev tre, før de var færdige med sammenkoblingen. Så slæbte den af med os, der sagdes efter St. John på New Foundland. Det blæste knap så meget som i går, men der var dog nogen søgang.

Lørdag den 6. I det rum, hvor jeg lå, blev vi vækket ved midnatstid af urolige passagerer, som sagde, at vi skulle sættes over på Missouri, og besætningen var også ved at hive over bord af lasten agterude, så det så jo noget mistænkeligt ud. Men alle, hvem vi talte med af besætningen, sagde, der var ingen fare. Det var blot for at komme til at få et lille rum pumpet fri for vand. Ved os havde de fleste dog deres vadsække i stand og lå i alt tøj og støvlerne resten af natten. De holdt op med at hive over bord klokken et nat. Så mærkede vi ikke andet end løse rygter før klokken ni formiddag. Da fik alle passagererne ordre til at gøre sig klar til at sætte over i Missouri, og ingen måtte få mere tøj med, end de kunne have på kroppen. Hos os modtog vi det med den største ro, og jeg tror, de fleste af vi unge var enige om at hjælpe ved redningen og sørge for først at få kvinder, børn og gamle folk besørget, før vi tænkte på os selv. Jeg hjalp først med at få redningsbådene ud, derefter hjalp jeg ved at få fødevarer bragt op fra lasten og i bådene. Der kom først føde-

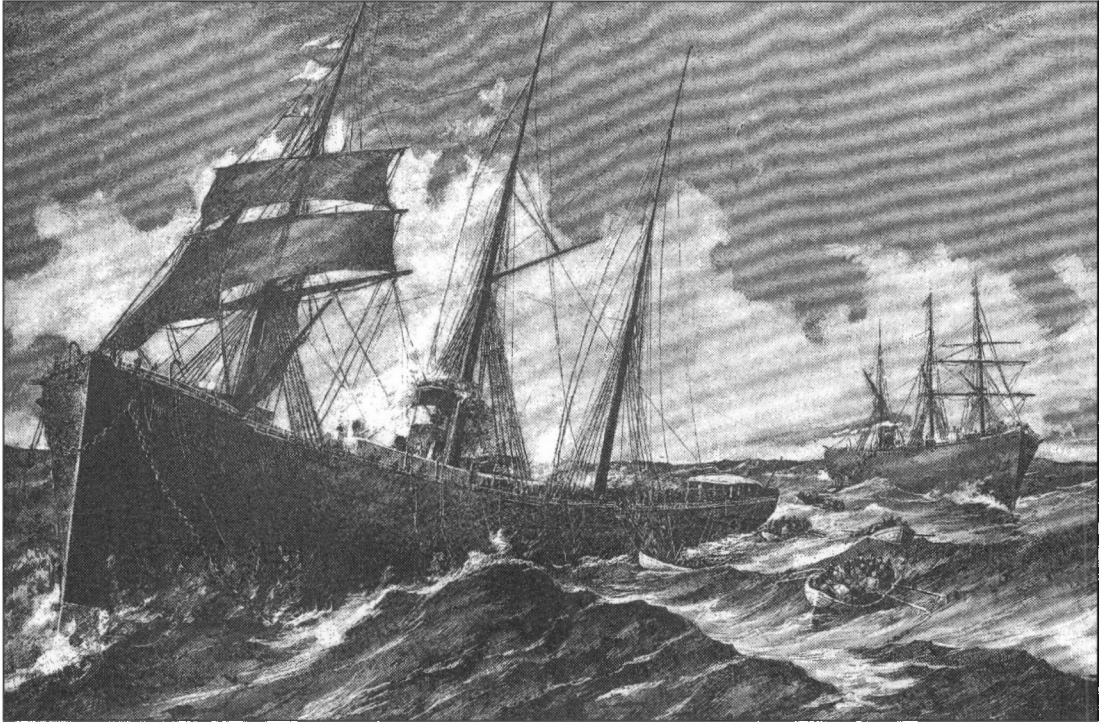
midler i bunden af bådene og så folk. De gik vel også mere stadige, når der var nogen død vægt i bunden. Der var alligevel mange af fruentimmerne, som ikke var dristige ved at gå i bådene, og det så jo heller ikke så behageligt ud, når bådene lå og vippede, og de blev revet fra trappen ud i dem, men ud skulle de, og af trappen måtte de, når båden var højst til vejrs, enten de ville eller ej, idet de da blev nappet af de brave søgutter og sat ned i bunden af båden, næsten før de anede det. Der var mange af passagererne, som var søvante, især nordmænd. De gjorde god tjeneste i redningsbådene, da skibets besætning ikke forslog ved årerne. Hans Askjær og jeg var nogle af de sidste af passagererne, som gik fra borde. Derfor reddede vi vores vadsække med os. Klokken var to á tre, da de sidste af besætningen gik fra borde. Der lå så Danmarks største skib og flød som vrage på Atlanterhavets bølger, og redningsbådene drev som små nøddeskaller omkring den. Vejret var dog temmelig godt i dag. Det er vist sjældent, Atlanterhavet er mere roligt i denne årstid. Havde det været i går, vi havde flyttet, var det vist ikke gået så heldigt. Om morgenen, mens opvarterne spiste, var jeg nede at se på kortet, som hænger i samme rum. Da talte de om skibet og tillagde rederen i København skylden, idet de sagde, at første maskinmesteren havde sagt, at de ikke kunne gå ud med skibet, som maskinerne var. Herpå havde rederen svaret: »Jeg vil se skibet på Larsens Plads mandag den 20. marts«. Så havde maskinmesteren svaret, at de i det mindste skulle have et nyt rør sat ind i en dampledning, da de ellers risikerede at blive skoldede alle sammen. Dette blev tilstået, og derved blev det. De sagde også, at kaptajnen havde næret betænkelighed ved at gå ud med skibet. Om aftenen på Missouri talte jeg med 3. maskinmester fra Danmark. Han sagde, der var ikke spor at bemærke ved maskineriet, da de

drog fra København. Det, som de havde ligget stille for et par gange, var noget arbejde, som ikke vedrørte de maskiner, som drev skruen, men de kunne ikke lave det, mens maskinerne gik, da de så risikerede at komme i kollision med dem. Og så sagde han, at akselen til skruen sprang lige i bøsningen ud til vandet og ødelagde noget af den, hvorfor vandet strømmede ind. Havde den gået et par alen længere inde i skibet, kunne de øjeblikkelig have gjort det i stand, men nu var der ikke andet at gøre end søge at få lækagen tættet. Det havde været så vidt sidste nat, da de var ved at losse over bord, at 2. maskinmester selv tog fat på fyringen og pumperne for enten at sprænge kedlerne ved den høje spænding eller få vandet ud af lasten. Vandet var lige ved at nå kedlerne, og så var de sprunget alligevel, og det hele havde gået til bunds. Sikken en redelighed der var, da vi kom over på Missouri og søgte at få plads omkring i skibet mellem hverandre i en redelighed. Mad fik vi ikke noget af den middag og aften, andet end hvad vi selv tog til os, mens vi var om bord i Danmark, men der var også nok rundt om af alle slags, så de fleste, som ikke var alt for ivrige efter at komme bort, kunne få mere end nok, både rugbrød, hvedebrød, smør, sukker, øl og sager.

Vi, som hjalp ved redningen, fik hver en bager til slutning. Der var nok endda dem, som fik flere. Der kom nogle vadsække og tæpper om bord i Missouri bagefter passagererne, men de fleste, som ikke selv sørgede for at få det med, fik heller ikke noget. Alle kufferter og kasser, som var med som rejsegods, blev i lasten i Danmark, men under disse forhold måtte vi jo takke Gud, vi reddede livet. Kan vi ikke tjene os noget nyt tøj, når vi kommer til Amerika, så måtte vi helst blive derfra. Nu tror I vistnok, der har været en forfærdelig situation om bord i Danmark, men det var slet ikke tilfældet. Som

før omtalt var det jo ikke rigtig godt med alle kvinderne, men særlig vi, som deltog i redningsarbejdet, arbejdede med liv og lyst, som der ingen ting var i vejen. Vejret var jo også så heldigt som vel muligt. Havde det været som dagen før eller dagen efter, var det vist vanskeligt, det var gået af uden tab af menneskeliv.

Søndag den 7. april. Vi har ikke haft det slet så behageligt i nat, som om bord i Danmark. Det øverste af skibet er meget utæt foroven, da det kun består af bræddebeklædning, som ikke engang er sammenpløjede, der hvor kreaturerne skal have plads, og der var det jo, de fleste af os skulle være. Den havde nemlig været i England med en ladning og gik til Amerika efter en ny. Det blæste dygtigt, så søgangen var temmelig stærk. Søerne sprøjtede ind over dækket, og mange steder skyllede vandet ned, når der kom en rigtig sø. Først lå Hans og jeg på en af lastlugerne agterude, men så ved midnatstid blev søerne os for nærgående. Så gik vi noget omkring. Jeg kom da omsider til at sidde på et af dampspillene forude, over hvilken dækket var nogenlunde tæt, så jeg blev ikke våd. Der var derimod mange, som blev drivvåde. Familierne havde dog et par tætte rum til ophold, men der var det næsten ikke til at være for varme. Nogle kom også ned i lasten og lå i nogle store pakker med klude, uld og gedehår, men der havde jeg ikke stor lyst til at komme, og luften var også forfærdelig dernede, men vand mærkede de ikke noget til. Skibet gik kun for halv kraft det meste af dagen, da søerne slog mere ind, når den gik raskere. Ved aftenstid lagde vinden sig en del, så satte de sejl til, og nu gik det for fuld kraft efter Azorerne. Kosten, vi fik om bord i Danmark, var hele tiden både rigelig og god, men nu kunne det gå sådan til. Der var ikke plads hverken til at koge eller bage til så mange mennesker, for ellers havde de både mel og kød nok. Klokkeren ni formiddag fik vi lidt rug-

Redningsaktionen den 6. april 1889, hvor man ser Danmarks passagerer blive hjulpet over på Missouri, som tegneren forestillede sig den. Illustreret Tidende 5. maj 1889.

brød samt hvedebrød, ost og smør. Klokken to-tre fik vi en lignende portion, ligeledes til aften.

Fortsættelsen den 14. april. Da der nu kom bud, at vi skal have vore breve af sted, må jeg gøre det så kort som muligt. Nu fik vi udmærket vejr hver dag, og så havde vi det helt godt. 9. april mellem 10 og 11 formiddag fik vi den første af de azoriske øer i sigte. 10. april klokken 11 formiddag løb vi ind i havnen i St. Miguel eller St. Mikael. Den 11. april henad klokken to kom vi endelig i land igen. Det vil sige os, som ikke måtte med Missouri til Amerika. Vi blev ind-

kvarteret i et stort kornmagasin, hvor vi ligger på loftet omtrent som soldater i en barak, så det er efter forholdene et godt kvarter. - Vi får majsbrød, er det vist nok, smør og te til morgen og aften, og om middagen får vi noget udmærket hvidkålssuppe og fersk oksekød, så det er noget, vi kan have, men det bliver måske for ensformigt i længden. Vi ved jo ikke, hvor længe vi skal ligge her. Det er en meget smuk ø. Vi er som henflyttede til Danmarks sommer, så varmt er det. Her vokser appelsiner, træerne er fulde af både blomst og frugt, palmer, bananer, som er en dejlig frugt, næsten lig pærer i smag, æbler og nogle gule frugter, noget lig blom-

mer. Her er også vinhaver, og hele landet er vist dyrket som en have. Overalt, hvor vi ser, bearbejder de jorden ved håndkraft med en slags hakker, og alle marker og haver er omgivet med høje kampesten, ellers er det en slags lavamure. Jeg ved ikke, hvad det er. Et sted så jeg, muren var lige så høj som telegrafpælene, der stod ved siden af, men herom mere en anden gang. Jeg reddede alt mit tøj, som ikke var i kufferten. Der vil vist blive avisfejder om forliset. Der skulle være flere af mandskabet, som har udtalt sig om, hvor dårligt det stod til med skibet, da det afgik fra København, men som ikke vil sige noget nu. Der menes, de er underkøbte. Der er flere af de søvante nordmænd, som jeg har talt med, som mener, det kan gå sådan, at vi får erstatning for alt vort tøj og tidsspilde, og går det sådan, så er dette her en prægtig rejse, for her er noget, der er værd at se på, og vi har såmænd ingen nød lidt. Man kan meget let gøre sig forståelig for folkene her, og de lader meget flinke imod os. Nu til slutning en hjertelig hilsen til eder alle, og bedes I hilse alle, som vil høre fra mig. Eders hengiven søn og broder, Just.

Ponta Delgada på St. Miguel 17. april 1889

Kære forældre

Nu vil jeg begynde, hvor jeg slap på halv sidste gang. I fik det jo med til søndag den 7. april.

Mandag den 8. april. Vi har haft udmærket vejr i nat og har ikke mærket en smule til søerne. Jeg sov udmærket henne på en lastluge agterude. Vejret er prægtigt i dag, men vi kommer jo også længere mod syd nu, så det må jo blive længere jo mere mildt. Det er, som det var sommer i dag. Dette hjælper også udmærket ved humøret på folk, der synges, snakkes, muciseres og spilles kort rundt om, og det går i det hele meget fornøjeligt efter omstændighederne. Der er hensat kar med vand og sæbe til fri

afbenyttelse, så folk har travlt med at vaske, og takkelagen er fuld af tøj, som hænger til tørring rundt om.

Tirsdag den 9. april. Vejret har været udmærket i nat, så Hans og jeg foretrak at ligge på dækket, hvor vi sov udmærket i den friske milde luft. Det regnede lidt i den sildige morgenstund, men blev udmærket vejr derefter. Mellem 10 og 11 fik vi den første af de azoriske øer i sigte. Det er en lille klippeø, men vi kunne ikke se, hvordan der så du, da der var for langt derover. I eftermiddags, da vi sejlede forbi en anden ø, kom der en masse springhvaler ud fra kysten mod skibet. De svømmer meget hurtigt og springer af og til op over vandfladen, så det ser helt morsomt ud. De største af dem, jeg har set, er indtil halvtredie alen lange og henimod tre kvarter igennem, hvor de er tykkest. Kødet er næsten som oksekød, men der er ingen fedt i dem, så det skal spækkes.

Onsdag den 10. april. Vejret har været udmærket, og vi lå på dækket i nat igen. Skibet har kun gået for halv kraft, da de ikke kunne sejle i havn, før det blev dag, og der var ingen ankergrund udenfor. Kl. 11 formiddag løb vi ind i havnen på St. Miguel, den eneste ordentlige havn, der findes på Azorerne. Så kom der øvrigheds personer ud og forhandlede med kaptajnerne, og der kom toldpersonale om bord, som gik omkring imellem os. De jog de både væk, som kom ud for at sælge frugt til os.

Torsdag den 11. april. Vi har sovet udmærket i en redningsbåd i nat. Til morgen fik vi friskbagt hvedebrød med smør og kaffe til. Det smagte os udmærket, efter at vi nu i fire dage ikke havde fået andet brød end kiks og så noget, som kaldes hårdt brød. Det er hvedebrød, som er meget hårdt tørret. Henad kl. 2 blev vi sat i land i både. Det gjorde godt at få fast bund under fødderne efter så lang en sejlads fra Kristianssand. Så kom vi op til vort kvarter, som er

Førerne af de to skibe. Knudsen fra dampskibet Danmark og Murrel fra Missouri. Illustreret Tidende 5. maj 1889.

et stort kornmagasin, som er tre etager. I det nederste er der indrettet til spisning, mellems-te etage er fuld af majs, og i den øverste er vores logi. I sidste brev kaldte jeg det loftet, men der er en fem seks alen op til tømmeret, som er meget fladt. Den ene side af bygningen går ud til gaden, den anden ud til en appelsinhave, som er fuld af dejlige frugter, som vi desværre ikke kan komme ud til. Da vi havde spist, gik vi en tur rundt i byen. Vi var inde i en kirke. Selve kirken var endda ikke så flot, men koret var det

skønneste, jeg nogen sinde har set. Det var så helt overdådigt, som det var udstyret med guld og stads. Vinen er til skade for mange uhyre billig her. Øl tror jeg ikke de kender, men vin udsænkes rundt omkring. Man får et stort glas, som et spidst bajerglas, for tyve azoriske rejs, som er lig 8 danske ører. Jeg var med til et glas og har aldrig smagt så god en rødvin. Der kom en masse - især sø- og købstadsfolk - hjem om aftenen og var forfærdelig berusede. Det var især de danske, så her hævder de fuldstændig deres sørgelige ry for drukkenskab.

Fredag den 12. april. Vi gik en tur ud på landet. Vi kom op til en villa, som lå på toppen af et lille bjerg. Der var meget smukt rundt om, hvor vi så, med alle de dejlige træer, blomster og frodige marker.

Lørdag den 13. april. Det regnede dygtigt i morgenstunden, men blev godt vejr op på dagen. Om eftermiddagen var vi en tur ude på landet. Vi var inde i en have, hvor vi plukkede nogle appelsiner. Vi så også, hvordan de bar sig ad med at pløje lupiner ned, hvad vist er det eneste, de bruger plov til, om man tør kalde den så. Den ser næsten ud som hosstående figur og er træ næsten alt sammen¹. Der er blot lidt jernbeslag på den klo, som sidder under den, og som roder lidt i jorden. En svensk harve kunne gøre det meget bedre.

Ponta Delgada d. 27. april 1889

Kære forældre!

Det var ved bjergvandringen jeg slap sidst, og så må jeg vel helst begynde der i dag.

Tirsdag 16. april. Vi var otte mand, alle jyder, som gav os på vandring i morges kl. 6 for at bestige det høje bjerg, som ligger ude på den sydøstlige del af øen. Vi havde gået et par timer, så fik vi noget mælk, hvortil vi spiste noget af vores medbragte brød. Det støvregnede lidt somme tider i morgenstunden, men blev udmærket

vejrs op ad dagen. Bjerget lå bestandig som indhyllet i skyer for os. Dog mente vi, da klokken var ni, nu måtte vi snart være der, hvorfor vi gik op ad en sidevej og lagde os i det grønne og indtog vores medbragte frokost, som bestod af hvedebrød, en stump pølse, som en havde med sig hjemme fra og en flaske portvin til 80 øre, men det var også af det bedste. Da vi havde holdt hvil en halv times tid, vandrede vi videre. Da vi var nået gennem tre landsbyer fra Ponta Delgada, fik vi os nogle af de gule frugter, de kalder Emu eller Emo². Så gik vi videre og traf en mand, som viste os ad en vej, som snoede sig rundt op ad bjergets sider, men så kom vi alligevel på galt spor og kom ned i en by, som hed Villa Franka. Der traf vi en kone, som kunne tale engelsk, og da vi havde en med, som havde været i Amerika før, fik vi der god besked at vide, og hun fortalte os, at der var to timers vandring op ad bjerget endnu, hvad vi dog ikke godt kunne tro. Denne by lå på den modsatte side af bjerget som Ponta Delgada, hvad vi jo nok kunne indse efter vor vandring.

Vi gik videre og kom på rette vej op ad bjerget på denne side, men den var stejl at gå på. Det hjalp, der var buske og træer langs siderne af den, som vi undertiden kunne holde os lidt i. Vi kom forbi en stor flok geder, som der var en voksen hyrde og en dreng til at passe. Efter en god times vandring nåede vi op over skovene. Der holdt vi en halv times hvil, hvorefter vi gik bedre opad, men det varede ikke ret længe, så blev de fire kede af det og søgte hjemad, da de var bange for, det ville blive for sent, så de ikke kunne nå byen til aften. Vi andre blev ved opad og nåede omsider et af de højeste punkter, hvorfra vi havde en udmærket udsigt over hele øen med undtagelse af vestkysten. Klokken var da halv fire. Så måtte vi til at begynde nedstigningen, og nu kunne vi se, hvor den nærmeste bjergsti førte ned efter byerne, og den gik vi

med. Stien var helt god at gå på. Den faldt så jævnt nedad hele tiden. Mange steder var den knap en alen bred, og så kunne der være flere hundrede fod høje bjerg- og fjeldvægge ved den ene og lige så mægtige kløfter ved den anden side. Et sted havde de sprængt et mægtigt klippestykke for at få plads. Et andet sted måtte vi krybe ind under en mægtig klippe for at følge stien, mange steder var der sat høje mure for at få gangen lavet, og så flød der små bjergstrømme rundt om i kløfterne. De må dog undertiden føre meget vand med sig, da stene var slidt glatte højt over vandet til begge sider. Plantevæksten bestod på de høje steder kun af en slags lyng, nogle små buske og en lille smule græs, men jo længere vi kom ned, des frodigere blev det. Det tiltog gradvis med nåltræer, frodige græsmarker, løvtræer, kornmarker, indtil vi nåede de frugtbare marker og haver igen. Det tog os tre timer fra toppen, til vi nåede den første landsby igen, og dette var dog en langt prægtigere og skønnere tur, som dengang vi var oppe på de norske fjelde. På den østlige del af øen har de ikke disse høje stenmure som herudad. Der havde de mest bambusrør til hegn. Jorden var heller ikke så frugtbar, der som her ved Ponta Delgada. Undergrunden bestod af pimpsten, så øen må vist have haft ildsprudlende hjerge engang i fortiden. De fleste bjergtoppe gik også op i en kegleformig top. Vi fire, som gik til toppen, nåede hjem før de andre.

Onsdag den 17. I dag afrejste skibsfolkene samt tredje styrmand. Der siges, at det er den samme, som sprang fra Gejser over på Thingvalla, da de stødte sammen³, og hovmesteren med postdampskibet efter England. Jeg håber da, vi skal få lidt mere ro i sagerne nu. Skibsfolkene var dog de værste til at drikke, så de fleste af dem kom fulde hjem hver aften. En af dem har været i kasjotten for spektakler.

Skærtorsdag den 18. Det har regnet dygtigt i nat og i morgenstunden, men blev nogenlunde tørvejr op ad dagen. Der går i det hele taget næsten ikke en dag, andet end det regner lidt her på øen, så det er jo nødt til at være frugtbar. Jeg var inde i en kirke om eftermiddagen. Der var 13 munke eller sådan noget, som sad på en bænk et par alen over gulvet. De havde vi de kjortler på af ensfarvet klæde, men forskellig for de enkelte mænd. Ligeledes havde de et stort løst klæde over overkroppen og kjortelen af modsat farve som denne. Så kom der et par herrer i flotte uniformer med sabel på, den øverste af præsterne og nogle flere gejstlige op foran dem. Den ene af dem i uniform havde et stort sølvfad, den anden en stor sølvkande med indhold, hvoraf de kom noget i fadet. Munke ne trak den højre strømpe af, og præsten lå på knæene og vaskede og salvede foden. Hver af dem fik et håndklæde og en buket, som rakes dem på en sølvtallerken. Om aftenen var jeg inde i en anden kirke og hørte på nogen kirkekoncert. Der sad nogle munke ved strygeinstrumenter oppe ved orglet, som også deltog. Lige overfor var en del sangere placerede, og det var meget smukt at høre på. Der gik soldater med gevær med påsat bajonet vagt rundt om i kirkerne. De gik der hver dag i påsken.

Langfredag den 19. Hans og jeg tillige med et par mere var en tur på landet om eftermiddagen. Vi kom forbi et hus, hvor de vinkede os ind i haven. Der måtte vi til at plukke emo, og da de syntes, det gav for lidt, hjalp de også selv, til vi fik ligeså mange, som vi kunne have både i lommer og hat. Da vi gik, gav de os til slutning nogle meget vellugtende blomster. De tabte duften, ellers ville jeg have sendt Eder en af dem.

Påskedag den 21. Vi fik hver to hårdkogte æg til morgen i stedet for smør, og så var der mælk tillige med sukkeret i teen. Det har vi fået i den

hver morgen siden. Jeg var henne i en kirke, der havde lige været et stort optog med musik udenfor på pladsen. Jeg så lige et glimt af det, før de gik ind i kirken igen. Så stod vi en tid og hørte på sangen og orgelspillet, før vi gik. Til middag fik vi ris i suppen i stedet for hvidkål. De var temmelig tykke og lidt sveden, ellers kunne det måske være godt nok. Om eftermiddagen var Hans og jeg ude at bade lidt. Vandet var varmt nok, men søgangeren temmelig stærk. Der er mange, som bader næsten hver dag, og vi har også gjort det siden. Vi gik derpå vestpå gennem en landsby, hvor der var fire mænd klædt i spraglede dragter, som gik omkring og spillede og sang fra dør til dør. På hjemvejen hørte vi en tid på militærmusikken, som spillede på en stor køn plads uden for fæstningen.

Onsdag den 24. En sjællænder og en tysker, som vi har med, blev arresteret for drukken-skab og gadeuorden. Der sad en i arresten, da de kom der. Det var endda anden gang, han var der, så han fik to dage. Det er for resten en halvtosset person fra Lolland. Mens vi var på Danmark var han helt fra forstanden en dag, og så snart han får lidt i hovedet, ved han ikke, hvad han gør. En nordmand har også været arresteret, så vi må få et alt andet end pænt eftermæle, når vi kommer herfra. Vel er det kun en lille part, som bærer sig så groft ad, men vi bliver naturligvis lige gode om skylden. Der går da sjældent en dag, andet end der kommer tre fire fulde hjem.

Torsdag den 25. Vi var ude at se på nogle store stenbrud i dag. Det ser ud til, de sprænges ud, hvorpå de ved hjælp af hånd- og dampkraner læssede stykkerne på små jernbanevogne, som fører det ud til en dæmning, som de bygger for at udvide havnen.

Fredag den 26. I nat er der stjålet et ur af en vest, som en mand havde liggende under sit hoved. For nogle dage siden blev der stjålet en

overfrakke fra en møenbo, og et par dage efter rejste hans paraply. Det begynder jo at knibe for drukkenboltene med at få penge. Tøj er der jo ingen, som har ret meget at sælge af, og så må det jo gå ud over kammeraterne. Der er ingen af delene, der er blevet opdaget. - Jeg ved ikke rigtig, hvad jeg har skrevet om folkene, men nu kan jeg jo her få plads til noget. De lader grumme flinke over for os. Man kan også let gøre sig forståelig for dem. De vil grumme gerne handle med os, især urene er de i lyst efter. De fine er temmelig flot klædte, men det ser ud til, der er mange grumme fattige. I de simple huse er der sjældent andet end tremmer for vinduerne, og både vinduer og døre står åbne om dagen, så man kan se ind i huse, hvor hele familien mange steder ligger og roder imellem hverandre på gulvet uden hverken bord, stol eller bænk. Seng tror jeg dog nok, de har alle. Arbejderne går altid i bare fødder, det er det samme, hvad arbejde de er ved. Kvinderne bærer alting på hovedet. Mellemklassen af disse går altid klædte i et stort vidt overstykke med hætte af samme tøj over hovedet, så man næsten ingen ting kan se af dem. Til trækdyr bruger de især store kraftige stude. Dog bruger de også både æsler, mulæsler og får til dette. Heste og muldyr anvendes mest til den finere kørsel og ridning. Æsler især til ridning. De er nogle sande dyrplagere. Både heste og æsler er tit forfærdelig brækkede både på ryg og bringe, og så kører og rider de endda mange gange i kort galop. Dersom der skulle være noget enten et eller andet sted, som jeg ikke har forklaret godt nok, så kan I jo skrive om det, da det jo nok kunne ske, der var noget, jeg kunne give bedre besked på. Nu er klokken fem, og vi fik hovedkuls ordre til at skulle af sted alle mand og være ved dampskibet mellem fem og seks, så der er ikke lang betæknings-tid. Skibet er lige kommet. Vil Gud, så kan det

jo ikke vare længe, før vi er i New York, og da skal I høre fra mig. Til slutning bedes I hilse alle og hilses fra eders hengivne søn og broder.

Just

Skibet Danmark og dets forlis

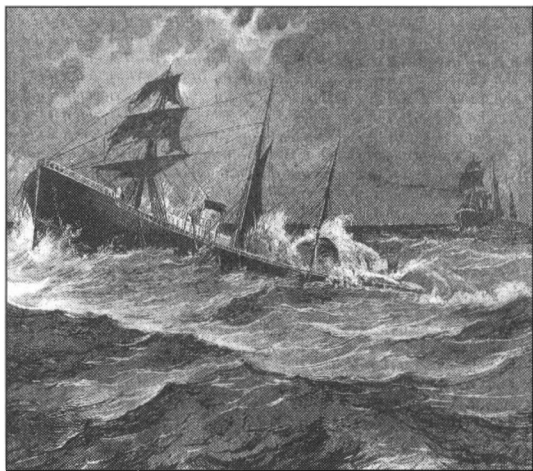
Fra Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg er oplyst, at forliset blev omtalt i Illustreret Tidende, og ved en gennemgang af årgang 1889 er fundet følgende oplysninger:

Den 21. oktober 1888 nævnes under overskriften Thingvallalinjens nye dampskib: »Med priselig energi satte Thingvallaselskabet sig, straks efter det ulykkelige sammenstød mellem Thingvalla og Gejser, i bevægelse for at skaffe et nyt skib, der kunne tage arbejdet op efter de forulykkede, således, at der ikke blev nogen følelig standsning i farten. Efter nogen søgen lykkedes det at finde et passende skib, som så indkøbtes, og som, efter at de nødvendige forandringer til skibets nye brug var foretagne, allerede nu er i gang på ruten over Atlanterhavet.

Skibet, som omdøbtes Danmark, er bygget hos det bekendte skibsbyggerfirma John Mitchell & Co. i Newcastle for syv år siden. Det har plads til 1.000 emigranter. Det er således et ualmindeligt stort skib, og det vil forhåbentlig også vise sig som et ualmindelig godt skib, der i mange år uden uheld vil tilbagelægge sine regelmæssige ture over Atlanterhavet«.

Vi ved fra Justs breve, at sådan skulle det ikke gå. Men hvor hurtigt efter forliset, der jo skete den 6. april 1889, fik man derhjemme besked herom?

Illustreret Tidende skriver den 21. april: »Fredag formiddag den 12. april kom den første efterretning om, at dampskibet Danmark var fundet drivende i Atlanterhavet med agterenden under vand og iturevne sejl tilsyneladende forladt af passagerer og mandskab. Det var en engelsk atlanterdamper City of Chester,

Freddag den 12. april 1889, seks dage efter forliset, kom de første efterretninger. Dampskibet Danmark var da blevet fundet drivende i Atlanterhavet med agterenden under vand og iturevne sejl. Illustreret Tidendes tegner forestillede sig dette syn i bladet 5. maj 1889.

der havde passeret det på ca. 150 alens afstand dog uden at stoppe eller nærmere undersøge forholdene. Det var Danmarks første tur efter dets ombygning til passagerdamper, og det havde kun gjort en tur forinden for Thingvallaselskabet. Besætningen bestod af 54 mand foruden opvartere, og skibet medførte 667 passagerer, nemlig 368 fra København, 89 fra Malmø og Gøteborg, 131 fra Kristiania og 79 fra Kristianssand, altså i alt ca. 730 mennesker. Hvorledes disses skæbne var bleven, vidstes endnu ikke fem dage efter, den første underretning var kommet til København. Sandsynligheden talte for, at de var bjærgede om bord i en anden damper, da ankerkættingerne hang uden bords på det forliste skib, hvad der kunne tyde på, at det havde været taget på slæb.

Under disse og lignende gisninger måtte man gå, indtil nærmere underretning indløb«.

Om man hos Justs forældre i Veerst hørte noget, før de atter fik brev fra ham, får vi næppe oplyst. De havde også andet at tænke på, idet Justs far døde samme dag, som forliset skete.

Illustreret Tidende fortæller 5. maj 1889 om forlisets enkeltheder illustreret med tegning af redningsaktionen og af skrueaksels og sternrøret i et dampskib samt foto af begge skibes kaptajner, Murrell og Chr. B. Knudsen. Fotografiet var taget på Azorerne. Beskrivelsen passer udmærket med det, Just fortalte i sine breve, og skal derfor ikke gentages. Den tekniske årsag til forliset var et brud på skrueaksels og sternrøret med deraf følgende utæthed i skibets agterende, hvor vand så trængte ind. Ingen omkom ved selve forliset, men skibets 1. maskinmester blev dræbt under forsøget på at reparere maskinskaden.

Flere oplysninger kan måske findes i Thingvallaselskabets arkiv på Erhvervsarkivet i Århus.

Oplysninger fra Azorerne

Fra Jose Luis Brandao da Luz ved historisk institut ved universitetet i Porta Delgada er modtaget oplysninger, herunder nogle avisudklip, der siden venligst er oversat til dansk af Jette Bang Støvring. Avisudklippene fra tre forskellige aviser fra Porta Delgada i tidsrummet fra 10. april til 16. maj 1889 nævner bl.a., at 359 personer fortsatte med skibet Missouri til Amerika, medens de øvrige personer blev på øen, hvor det krævede store anstrengelser at skaffe kost og logi til så mange besøgende. Specielt takkes vicekonsulen Victorino Sequira for en stor indsats, og den sidste avisnotits skriver: »Vi er sikre på, at den danske regering ikke vil glemme det bidrag hr. Sequeira ydede under så svære omstændigheder«.

En notits 25. den april nævner, at to danske søfolk blev sat i fængsel på grund af dårlig op-

førsel, hvilket jo også passer med Justs oplysninger.

Den 29. april nævnes, at et tysk skib Wielland fra Hamborg den foregående lørdag, d.v.s. den 27. april, afhentede de sidste overlevende fra forliset.

Jose da Luz oplyser, at pakhuset i Ponta Delgada stadig eksisterer, men på grund af dets langstrakte form og beliggenhed er det svært at fotografere bygningen, så illustration er ikke modtaget. Pakhuset må så ses på stedet, og øen synes stadig at være et besøg værd.

Justs senere liv

Just blev født i Veerst Sogn den 23. marts 1866. Han var søn af høker og gårdejer Knud Justesen og hustru Ane Margrethe Pedersen, også kaldet Hjort.

Faderen Knud Justesen døde, som nævnt, den 14. april 1889, altså samme dag som forliset skete.

Ifølge oplysninger fra Justs søn, Anders Justesen, blev Just af gode naboer i Veerst opfordret til at komme hjem igen, da moderen nu stod alene med høkerbutikken.

Af bogen Veerst Sogn fremgår det, at Just K. Justesen i 1895 fik skøde på matriklerne 1d Bakkegaard, 27 Trekroner og 28b. Han drev både landbrug og købmandshandel. Hvorfor han, da han udvandrede, kaldtes snedker er ikke oplyst. Dog var hans farfar snedker i Aatte, og faderen havde, før han kom til Veerst omkring 1864, drevet en mindre høkerforretning i Holsted og havde tidligere været håndværker.

Just døde i Veerst den 24. april 1948. Hans første hustru, Ane Nielsen Bork, døde den 23. august 1904, og to af de tre børn af dette ægteskab døde samme år af tuberkulose.

I Justs andet ægteskab med Ane Dorthea Sørensens fødtes syv børn. Da Just kom hjem fra

Just Knudsen Justesen, der i sin ungdom var med til det dramatiske skibsforslis på vejen til Amerika. Foto: Privat eje.

Amerika tog han sig godt af sin mor og dennes søster, Marie Hjort, der også fik ophold i købmandsgården. Justs halvbror, Martin Lebek Petersen Søndergaard, vendte ligeledes hjem fra Amerika og bosatte sig i Glud.

Noter

1. Just har tegnet en primitiv plov i sit brev. Kvaliteten af fotokopien af brevet tillader ikke, at det bruges som illustration.
2. Det er ikke lykkedes at finde ud af, hvad frugten emu eller emo er.
3. Ifølge Illustreret Tidende 16. september 1888 side 619, stødte atlantdamperne Gejser og Thingvalla sammen om morgenen den 14. august 1888.

Litteratur

- Magne Juhl: Tegnet af ingen ringere end Thorvald Bindesbøll. Fra Ribe Amt 1999 s. 63 - 72.
Illustreret Tidende 1889 s. 33-35.
Op. cit s. 353-355.
Op. cit. s. 373-376
John Kvist. Verst sogn 1958, s. 126. 148.
Op. cit. s. 203.

Magne Juhl. Født 1947. Røvehøjen 2, 8800 Viborg. Overlæge, lic.med. Artikler i Fra Ribe Amt og Lokalårbogen for Bramming Kommune.